

Чарівні казки

Про німу графиню і її трьох синів

Про німу графиню і її трьох синів Було, де не було, за високими горами, за глибокими морями. Так би трималися буржуї на силах, як пісок на вилах. Та був один чоловік, мав жінку, і мали вони дочку. Звали її Марія. Мала вона сім років, як її мати померла. Ще якісь три роки вона росла сама, а далі Марія говорить нянькові:

— Ви оженіться, няньку, та візьміть другу матір. Він так і зробив. Оженився на такій жінці, що і вона мала свою дочку. Привела вона її до хижі того чоловіка. А та дівчина була така лінива, що сама не хотіла встати і наїстися. Марія була слухняна і працююча. Раз мачуха каже своєму газдові:

— Слухай, чоловіче, відведи десь свою дочку, щоб я її не виділа. А як її не відведеш, то я тебе лишу.

— Жоно,— каже чоловік,— та як я можу відвести свою дочку, коли вона у мене така добра і робити хоче.

— Якщо її не відведеш, я тебе лишу,— стоїть жона на своєму.

Чоловік подумав собі: що робити? Хіба то так було, як нинішнім часом! Та він би її лишив, але то було газдівство тоді. На рано чоловік говорить Марічці:

— Вставай, дівочко, підемо до лісу, а через ліс і до нанашки зайдемо.

Марія зрадувалася, що вона іде до нанашки, бо мачуха їй дуже надоїла. Але мачуха говорить чоловікові:

— Щоб ти мене не обманув, принеси від дочки серце і пальчик, і тоді я тобі повірю, що ти її зарівав.

Чоловік пішов з дівчинкою до лісу, вийняв ніж і хоче й зарізати. А вона до нього жалісно:

— Ой, та чого ви будете мене, няньку, різати, та що я вам такого лихого зробила? А він:

— Та що я маю з вами робити? Кіть не заріжу тебе, то мене лишить мачуха. На кого я худобу покину?

Як він то їй говорить, раз коло нього з'явилася вівця, так як би з неба впала. Чоловік подумав собі: «Серце буде з вівці. Заріжу я вівцю. А палець від дочки мушу відтяти». І каже Марічці:

— Але ти, може, мене прозрадиш, щоб ти не приходила у наше село.

— Ні, няньку мій золотий. Я присягаю тут на голих колінах, що за дванадцять років ні слова не промовлю. І зробилася вона німою. Ні з ким не говорить. Він залишив її в лісі. Узяв серце і палець, приніс додому і вказав мачусі:

— На, видиш, уже моя дівка небіжка.

Дівка та ходить по лісі боса, обірвана, гола. Та й найшла вона собі дупло і в ньому ночувала. Вдень находила малину, яблука, смородину і так живилася. Пробула вона там десь три роки. Далі сталося так, що один граф дав до одного лісника-гайника трьох псів, щоби їх навчив, як звірку гонити.

Через рік увосени граф прийшов позирати своїх псів. Каже лісникові:

— Ану, покажи ти мені, як вони тут почувають себе. Лісник випустив псів, дав їм м'яса, хліба їсти. Два пси такі гарні, товсті, а третій худий, лише шкіра на ньому.

— Та чому він такий худий? — питає граф.

— Та я не знаю, панцю, що з ним сталося. Вержу м'ясо у воду, він воду вихлепче, а м'ясо вхопить у зуби і втікає з ним.

— Ану, дай тепер передо мною йому їсти. Лісник дав псові м'яса, поливки, хліба. Пес поливку вихлептав, а м'ясо і хліб у зуби і давай до лісу. Вони за ним, побігли. А пес то там, то там і втік від них. Граф думає собі, де пес то носить. На другий раз узяв граф коня і рушив за псом, за ним, за ним у гушаву таку. І там сховався десь пес. Але через п'ять хвилин він повернувся. «Йой, та то десь тут недалеко він носить їсти»,— промовив граф. І почав глядати, і увидів дівчину.

— Що ти за душа, чиста чи нечиста? — питає її. Але вона йому слова не проговорила, бо

зареклася, лем заплакала. Гола, як її мати родила, але прекрасна, така прекрасна, лем позирати на неї. Граф думає собі: «Я ще молодий, нежонатий, не маю вітця, лиш матір одну. Візьму я ту дівчину до себе додому, хоча й німа, але прекрасна. Най буде у мене в дворі». Граф вивів її з дупла і говорить:

— Чи маєш ти дяку піти зі мною?

Дівчина лиш головою помахала, що піде. Але як, коли гола. Він зняв із себе плащ, загорнув її. Прийшли в одне село, купив їй плаття і привів додому. Мати дома проситься:

— Що ти мені привів?

— Та, мамо, видиш, хоч німа, та я її люблю.

— Ти не міг собі ліпшу найти? Ось коло нас поштарська дівка така файна є і багата, тисячі великі має.

— Мені тисячі не треба, я її дуже полюбив, і вона буде зі мною жити. — Йой, та що за тебе подумують у селі. Якесь дике у лісі найшов та й з тим жиєш. Тепер поштарська дівка за кого віддасться?

— Повірте поштарці, що я її дівку не беру, у мене є жона. Мати стала дуже сердитися на ту свою невістку і в один день прийшла до поштарки. А та каже:

— Чи знаєш що? Твій син тепер має іти до війська, то най іде. А вона має родити дитину. Ми їй замість дитини пса підсунемо.

Іде молодий граф до війська і наказує матері, щоб позирала за невісткою, доглядала її.

— Та буду, синку, буду,— каже мати.— Що вона мені такого недоброго зробила, аби я її не жаліла?

Пішов син до війська, а його жінка родила хлопця із срібним волоссям. Поштарка прийшла до матері графа і говорить:

— Давай міняти.

Вони взяли того хлопчика із срібним волоссям і кинули у воду, а замість нього пса поклали тій невістці. Потім написали графові листа, що взяв дике і дике йому вродила. Граф пише відтам: «Що б вона не вродила, най годує, поки з війська не прийду або хоч у відпустку».

Треба сказати, що графова мати уже й пожаліла, що так сталося. Але поштарка не давала їй супокою і, щоб мати мовчала, дала їй великі гроші. Надіялася, що жона нічого не скаже, бо німа, а мати підплачена, і все буде тихо, все в порядку.

Через деякий час граф прийшов додому у відпустку і видить коло жони пся. Думає собі, що, може, вона йому ще дитину вродить. Пішов він знову у військо, а вона народила йому хлопчика із золотим волоссям. Мати пише синові, бо поштарка підплачує її, що жона його вродила йому вовчєня. Дика вона, то й дичину вродила. І того хлопця взяли і вергли у воду, а замість нього поклали вовчєня. Граф відтам пише, що вродила, то вродила, але най годує. Прийшов він знову у відпустку. Позирає: і пса годує і вовчєня уже є. Та так щось йому недобре на душі. Повернувся до війська і служить. На третій раз жона вродила хлопчика з діамантовим волоссям. Але замість нього підсунули ведмедика. Граф уже відслужив у війську і прийшов назавжди додому. Позирає на тих звіренят: песика, вовчєня й ведмедика,— й журиться: «Що я буду з ними робити? Нащо мені така жона, щоб мені звірі плодила». І дав їй на суд. Най присудять, що з нею робити, чи, може, її в ліс пустити. Зійшлися судді. Один суддя говорить: — Нащо вона нам. Такі недобрі звірі й далі буде плодити. Треба її стратити.

А йому, тому графові, жаль зробилося, і він говорить:

— Я би не мав дяку їй загубити. Вона мені нічого підлого не зробила. Давайте я її замурую у таку велику скляну шкатулку.

Так і зробили. замурував він її у скляну шкатулку, так, що й гармати не розбили б її, і дав їй їсти й

пити на сім років. Приходить він до матері, а вона йому говорить:

— Раз тобі не суджена тота дівка за жону, іди й посватай поштарчину дівку.

Пішов граф і посватав поштарчину дівку. Уже готуються до весілля. А поштарка мала своїх хлопців і говорить їм:

— Ідьте ви, хлопці, на ріку та наловіть свіжої риби, бо пани хочуть свіжої риби, струги.

Вони пішли до річки, дивляться, а там у воді плавають три хлопці, як риби. Один має срібне волосся, другий золоте, а третій діамантове. Вони дуже налякалися. Прибігли додому ті поштарники й повідають, що вони виділи трьох хлопців на ріці. У них було срібне, золоте й діамантове волосся на голові. Поштарка здогадалася, що то ті хлопці, що їх вона у воду пометала, й говорить:

— Ідьте, хлопці, беріть пістолети й постріляйте тих У воді.

Поштарники побігли на ріку. Одного тяжко ранили, другого вбили, а третій сховався у вербове коріння.

Поштарники прийшли додому.

— Ну, чи побили ви їх?

— Побили.

І далі готуються до весілля. А той хлопчик, що залишився, повиймав тих своїх двох братчиків. Ті двоє живих вигребли у піскові яму й похоронили того свого братика. Один говорить:

— Які ми нещасливі. Десь як родяться діти, то їм радуються, носять їх, колишуть. А ми такі гарні, парадні народилися, і нас до води, не хочуть, щоб ми жили. Ходімо до бога за правдою, як ми маємо далі жити.

Ідуть вони, ідуть лісом. Позирають: горить вогонь, а коло вогню жона має такий великий рожен, як файна попрутина, і на тому рожні дівчак є. Вона зділа його на рожен і палить на вогні, пече і так його їсть.

— Де ви йдете, хлопчики? — питає та.

— Ідемо до бога за правдою. — Будьте такі добрі, попросіть бога, поки я буду свого дівчака їсти? їм, їм і ніяк не можу його з'їсти.

— Добре. Попросимо.

Ідуть вони далі. Видять чоловіка. Той так гонить пташку. Пташка попискує, а він з кілочком гонить її. Хоче у дірку таку маленьку загнати.

— Де ви йдете, хлопці? — питає дід.

— Ідемо до бога за правдою.

— Будьте добрі, попросіть бога, коли я пташку зажену в ту дірку?

— Добре. Попросимо.

Вийшли вони на одну гору велику і там на небо хочуть добратися. Але увиділи старого діда і підійшли до нього.

— Добрий день, діду!

— Добрий день!

— Де ви йдете, хлопці?

— Та хочемо на небо до бога. За правдою до нього йдемо.

— Та де вам до бога? Як ви на небо дістанетесь? Та що вам так недобре?

І вони розповіли дідові все, як було. Як їх у воду кинули, як їх стріляли, як брата їх забили. Поки так буде?

— Йой, ви, хлопці, далі не підете, ви на небо не дістанетесь. Ідьте собі додому. Але трохи почекайте. Ідьте під той онде куш. Там на вас трьох костюмчики є, дуже красні, і три скрипки там найдете.

— Щиро дякуємо вам, діду. А ще скажіть нам, якщо знаєте. Ми виділи одну жону. Вона просила

нас розпитати. Вона пече і їсть свого дівчака. Та коли вона його доїсть?

— Е, так передайте їй. Вона вродила живу дитину і зі світу згубила. Вона ту дитину до кінця світу буде їсти за те, що задавила її.

— А ми ще виділи, як один чоловік пташку у дупло не може загнати.

— Він її і не зажене,— каже дід,— бо він свого товариша невинного вбив. Як у мертвого чоловіка душу не можна загнати, так він ту пташку не зажене. А ви, хлопчики, йдіть та заберіть там три костюмчики.

— Та нащо нам три? У нас не є третього.

— Беріть, беріть, і йому треба буде. Він буде жити. Лиш прийдіть до могили, викопайте його. Я вам дам живущої води, полийте його, і він устане.

Хлопці подякували старому дідові за все, що їм повів, і пішли.

Зустрічають чоловіка, що пташку в дупло заганяє.

— Ну, як? Чи питали ви?

— Питали. Будеш заганяти пташку доти, поки свою вину не скупиш. Ти вбив невинного товариша і за нього так мучишся.

Ідуть далі і видять ту жону, що дитя палить на вогні. Вони кажуть їй:

— Доти будеш коло вогню сидіти, поки кінця світу не буде, за ту вину, що дитину задавила.

Прийшли вони до тої могили, розкопали свого братика, облили його живущою водою, і він ожив. Дали йому костюмчик. Він одівся, і пішли на весілля до свого нянька. Так їм дідо старий повів, щоб пішли на весілля. Всі троє прийшли, видять там багато усякого панства, начальства понаходило; п'ють, гуляють. А всі три хлопці однакові, красиві. Один срібне волосся має, другий золоте, а третій діамантове. Всі на них позирають, милуються, аж їсти забули, і музика перестала грати. Граф увидів їх і не знав, що то його діти, та й каже:

— Хлопчики, а чи знаєте ви грати на тих скрипках, що у вас є?

Взяли хлопчики смички, потягнули ними, і всі в танець пішли. А хто сидів, то сидячи танцював, так вони гарно грали. Як кінчили грати, всі їм гроші пхають у скрипки, золото дають, лиш аби далі грали. А вони нічого не беруть, лиш говорять:

— Будемо далі грати, тільки дайте нам дозвіл по тій скляній шкатулці вдарити, що на горі є.

— Добре. Ідіть! — загукали всі.

Пішли вони і вдарили кожен смичком по шкатулці. Шкатулка трохи потріскалась. Повернулися на весілля і знову грають. Як виграла другий танець, пішли на гору вдарити смичком по скляній шкатулці. І чують:

— Діточки, що вам з того, що б'єте по шкатулці. Та її і гармата не розіб'є.

Але вони вдарили, і шкатулка трохи покололася. Прийшли і далі грають. Після третього танцю так само відправилися на гору. Усім цікаво стало, що вони там усе ходять. І всі хочуть іти з тими хлопцями на гору. Усі, всі, хто був на весіллі. Прийшли вони на ту гору. Вдарив один, другий, а третій як ударив, і шкатулка наполовину розкололася. А їх мати прекрасна, як те сонце, сидить там. Як їх увиділа, та до них. А вони до неї, ті хлопчики:

— Ми вас визволили. Вона їх обцілувала, поклала всіх трьох на коліна, сльозами їх облила. А граф увидів то та й учув, що вона говорить, і каже їй:

— Жоно, чому то так, що ти не говорила, а тепер говориш?

— Я присягнулася і мусила свій закон виконувати. А тебе тепер сам видиш, обманули. Твоя мати із тою поштаркою обманули, пометали наших хлопців у воду, а замість них звірів поідкладували.

Граф тоді до людей, до судді, що там був:

— Ну, судіть тепер мою жону фальшиву і матір, що вони так мене обманули, що вони моїх соколів у річку пометали.

Матір і ту поштарку взяли й прив'язали до коней, що уже десять років світу не виділи, і пустили по полю. Може, ще й тепер ними волочуть ті коні. А граф із своїми синами і жінкою, мабуть, і нині живе щасливо.